

Інформаційна довідка з питань удосконалення законодавства про гуманітарну допомогу*

Анотація. В Інформаційній довідці надано результати аналізу положень законодавства України про гуманітарну допомогу в частині визнання транспортних засобів гуманітарною допомогою. Акцентовано увагу на окремих нормативних положеннях щодо обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану. Розглянуто пропозиції удосконалення законодавчого регулювання порядку визнання транспортних засобів гуманітарною допомогою.

Ключові слова: гуманітарна допомога, транспортний засіб, громадські організації, благодійні організації, підприємства критичної інфраструктури.

Вступ.

Із початку широкомасштабного вторгнення постала нагальна проблема забезпечення гуманітарною допомогою цивільного населення та військових. Задля надання гуманітарної допомоги об'єдналися як волонтери, громадські організації, суб'єкти господарської діяльності, благодійні фонди, небайдужі громадяни, так і міжнародна спільнота. Реагуючи на виклики, держава розпочала перебудову системи надходження та надання гуманітарної допомоги населенню з метою оперативного розподілу гуманітарної допомоги тим, хто її потребує. Цей процес забезпечується, серед іншого, оновленням та удосконаленням положень Закону України «Про гуманітарну допомогу» (далі – Закон).

Основна частина.

Відповідно до міжнародних стандартів гуманітарна допомога є короткочасною, надзвичайною і такою, що підтримує роботу базових служб порятунку держави там, де оголошена надзвичайна ситуація. У контексті тривалого збройного конфлікту в Україні необхідним виявився відхід від меж традиційного розуміння та реагування на гуманітарні кризи, тобто забезпечення постраждалих осіб лише предметами першої необхідності. Актуальними виявилися заходи щодо розширення видів гуманітарної допомоги, обсягу гуманітарного реагування, а також збільшення кола набувачів і отримувачів гуманітарної допомоги.

Із метою уточнення підстав для звільнення від оподаткування товарів (робіт, послуг), що визнаються гуманітарною допомогою, розроблено законопроект «Про внесення змін до статті 6 та статті 15 Закону України «Про гуманітарну допомогу» (реєстр. № 12010 від 04.09.2024), яким пропонуються зміни до окремих положень Закону, зокрема: віднесення до гуманітарної допомоги транспортних засобів громадських і благодійних організацій, громадських об'єднань зі статусом юридичної особи, відокремлених підрозділів іноземних неурядових організацій, акредитованих в Україні для здійснення їх статутної діяльності, а також транспортних засобів підприємств, установ і організацій які відносяться до критичної інфраструктури, для забезпечення їх діяльності та здійснення інших

заходів, безпосередньо пов'язаних із захистом і підвищенням обороноздатності України, тощо.

Розглянувши законопроект, вважаємо слушним відзначити таке.

У концептуальному аспекті зміст пропозицій законопроекту щодо визнання гуманітарною допомогою транспортних засобів, які ввозяться для виконання статутних цілей громадських організацій та громадських об'єднань зі статусом юридичної особи, потребують обґрунтування. З урахуванням того, що Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо ввезення, обліку, розподілу гуманітарної допомоги, особливостей оподаткування відповідних операцій та подання звітності»¹ удосконалено положення Закону України «Про гуманітарну допомогу» у частині визначення поняття «гуманітарна допомога», цілком логічним є питання про те, яким чином визначені в Законі ознаки гуманітарної допомоги дозволяють вважати транспортні засоби, які ввозяться для виконання статутних цілей громадських організацій та громадських об'єднань із статусом юридичної особи, гуманітарною допомогою.

Для мінімізації корупційних ризиків (узагальнене формулювання дає підстави для створення штучних перешкод під час реєстрації транспортного засобу як гуманітарної допомоги), а також ризиків недобросовісного застосування таких транспортних засобів, на нашу думку, існує необхідність редакційного корегування положень законопроекту, зокрема з метою дотримання принципу правової визначеності норми.

Зазначені зауваження справедливі до положень законопроекту стосовно транспортних засобів, які ввозяться як гуманітарна допомога для «забезпеченням життєдіяльності підприємств, установ і організацій, які відносяться до критичної інфраструктури».

Щодо змісту положень законопроекту, то пропонується нова редакція пункту 37 статті 15 «Прикінцеві положення» Закону в частині скасування темпорального чинника – 90 днів для безоплатної передачі набувачам гуманітарної допомоги, придбаної благодійними організаціями та ввезеної на митну територію, – заслуговує на підтримку. Обмеження в 90 днів створювало складнощі у податковій звітності благодійних організацій при передачі набувачам сезонних товарів гуманітарної допомоги. Щоправда, виникає певне непорозуміння щодо можливості одночасного поєднання статусу «донора» та «отримувача» благодійною організацією у випадку здійснення чергової закупівлі гуманітарного вантажу та незавершення передачі попередньої гуманітарної допомоги.

Сформульована в законопроекті пропозиція щодо внесення змін до частини другої статті 6 Закону є дискусійною в частині врегулювання положень на постійній основі, а не у прикінцевих положеннях Закону на період воєнного стану. Більше того, об'єднання змісту пропозицій законопроекту, якими передбачені зміни до

¹ Про внесення змін до деяких законів України щодо ввезення, обліку, розподілу гуманітарної допомоги, особливостей оподаткування відповідних операцій та подання звітності: Закон України від 8 листопада 2023 року № 3448-IX. URL:

статті 6 та підпункту 3³ статті 15 Закону виглядають логічними щодо виду суб'єктів (отримувачів гуманітарної допомоги) і предмета гуманітарної допомоги.

Виокремленню підлягають положення законопроекту щодо підприємств, установ і організацій, які відносяться до критичної інфраструктури, а також уточнення цільового використання транспортного засобу.

Урахування зауважень дозволить уникнути таких ризиків прийняття законопроекту, як правова невизначеність щодо порядку та умов використання набувачем гуманітарної допомоги, у тому числі щодо забезпечення її цільового використання, та порушення принципу рівності підприємств різних форм власності щодо умов отримання прибутку (соціальний ризик).

Висновки.

Проблеми, які виникають при ввезенні гуманітарних вантажів, все ще потребують комплексного вирішення та удосконалення законодавчого регулювання. Запропоновані зміни не сприяють уніфікації звітності щодо використання гуманітарної допомоги; не містять пропозицій щодо процедури визнання гуманітарною допомогою товарів, придбаних в Україні.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*